

Tēma:
dzīve Madonas
novadā pēc ATR.

DZĪVE TUVPĻĀNĀ

Jāiet decentralizācijas virzienā

ZEŅA KOZLOVA

Šajā gadsimtā esam piedzīvojuši jau divas administratīvi teritoriālās reformas — gan 2009. gadā, kad bijušie rajoni tika sadalīti novados, gan 2021. gadā, kad tie gandrīz tādās pašās robežās atkal tika apvienoti.

Abās reizēs, bet jo īpaši pirms Latvijas kartes pirmās sadalīšanas 119 administratīvajās vienībās, cilvēki kopā ar pieredzējušo pašvaldības vadītāju VILNI ŠPATU stāvēja kā klints — novads ar centru Cesvainē ar vai bez kaimiņu teritorijām, uzskatot, ka arī mazā novadā var daudz izdarīt un īstenot arī ES struktūrfondu līdzfinansētus projektus.

Lielā mērā tas Cesvaines novadam, šādā statusā darbojoties līdz pat reformai 2021. gadā, arī izdevās. Taču kā ir tagad — vai, apvienojoties Madonas novadā, cilvēki ir ieguvēji vai tomēr zaudētāji?

Manā skatījumā, Cesvainē pusotru gadu pēc īstenotās reformas un darbības jaunajā Madonas novadā sūdzēties nevar. Pirmais pusgads vēl pagāja, strādājot pēc iepriekš apstiprinātā budžeta katrā novadā, — uzsvēr Madonas novada Cesvaines apvienības pārvaldes vadītājs Vilnis Špats. — Jāatzīst, ka sākumā bija ļoti springs darba periods, jo vienlaikus notika jaunā novada formēšana un jaunu struktūru veidošana. Lai nonāktu pie kopsaucēja, notika sprāgs diskusijās, bet spējām vienoties, un pirmais pusgads jaunajā novadā noslēdzās veiksmīgi.

Šajā gadā darbs tika turpināts jau ar pirmo apstiprināto kopīgo novada budžetu. Lielākais projekts, ko šogad īstenojam, ir vidusskolas stadiona izbūve, kas atšķirībā no citiem projektiem sagādāja atkal cietašākas grūtības. Paldies jāsaka arī Madonas novada domes priekšsēdētājam par iesaistīšanos stadiona projekta realizācijā.

— **Raksturojiet, lūdzu, kāds kopumā šis gads ir bijis Cesvaines apvienībā!**

— Pamazām pierodam pie jaunā statusa. Pozitīvi, ka ir saglabātas visas iestādes — Cesvaines vidusskola, kurā mācās vairāk nekā 280 skolēnu, bērnu dārzs, kuru apmeklē vairāk



Cesvainē ir piedzīvojuši dažādas reformas, bet, kā atzīst Cesvaines apvienības pārvaldes vadītājs Vilnis Špats, tai vienmēr ir bijusi sava teikšana un lēmēji, paužot cerību, ka pie tā kādreiz tomēr atgriezīsies.

AGRA VECKALNIŅA foto

nekā 100 bērnu, bibliotēkas, kultūras nams.

Ir plānots centralizēt ūdenssaimniecību. Ūdens un kanalizācijas pakalpojumus Cesvaines pilsētās sniegs SIA „Madonas ūdens”, bet SIA „Cesvaines siltums” turpina darbu, nodrošinot siltumapgādes pakalpojumu. Atkritumus ir sācis apsaimniekot SIA „Madonas namsaimnieks”.

Pilnīgi jauna struktūra ir izveidota, lai varētu funkcionēt Cesvaines pils, kur gandrīz piecus gadus notika remonts. Tā sadarbībā ar tūrisma speciālistiem šogad ir darbojusies ļoti veiksmīgi. Šis gads tūrisma jomā Cesvainē kopumā bijis pat ļoti labs. No Cesvaines pils vien ieņēmumi budžetā ir ap 80 000 eiro, spējam pili uzrēt pašai ar saviem ieņēmumiem. Apmeklētāju skaits ir pārsniedzis 30 000,

un tas ir daudz. Katrā ziņā pils ir tā, kas daudzina gan Cesvaines, gan tagad arī Madonas novada vārdu.

Šogad esam veikuši telpu remontu bijušajā SIA „Cesvaines komunālie pakalpojumi” ēkā, lai uz turieni varētu pārcelties Cesvainē atrodošies sociālie darbinieki, turpinot sniegt pakalpojumus iedzīvotājiem.

Ļoti ceram, ka pēc jaunās valdības izveidošanas nomainīsies plāni uz bijušās Cesvaines internātskolas ēku pārcelt Zemessardzes 26. kājnieku bataljonu, kas apvieno Madonas un Gulbenes zemessargus. Cesvainē ir tāds kā viduspunkts, un esam ieicināties, lai šī ēka tiktu izmantota. Ar zemessargiem dzīvīgums Cesvainē tikai palielinātos.

Lielākā problēma, kas mums patlaban jārisina, ir jauna ģimenes

ārsta piesaiste. Iesākumā ir iespēja nomāt iepriekšējās ģimenes ārstes prakses telpas, bet arī pašvaldībai ir savas telpas, kurās gan nepieciešams remonts.

Ģimenes ārstu piesaistīt ir problemātiski valsts pozīcijas dēļ, jo nepastāv sistēma, kas pēc augstskolas jaunajiem speciālistiem būtu kāds laiks jānostrādā pēc nosūtījuma. Tagad katrs pats izvēlas sev tikamo vietu, bet lielās slimnīcās vēl cenšas jaunos speciālistus „pārpirkt”.

— **Visus šos gadus jūs esat bijis diezgan skeptiski noskaņots pret pārmaiņām Latvijas administratīvajā kartē. Vai pēc pirmās pieredzes jaunizveidotajā Madonas novadā varbūt domas ir mainījušās?**

— Šai ziņā es arī tagad nesmu optimists un savus uzskatus nesmu mainījis. Pērn pirms pašvaldību vēlēšanām jaunizveidotajā Madonas novadā daudz runājām, ka jāiet decentralizācijas virzienā, bet, iepazīstoties ar jauno Pašvaldību likumu, kas spēkā stāties ar 1. janvāri, nākas secināt, ka tajā daudz kas ir uzrakstīts konkrēti un pareizi, taču diemžēl kopumā to caurvīd centralizācijas gars.

— **Jaunizveidotajā Madonas novadā Cesvainē gan ir plaši pārstāvēta, pie tam gan lēmējvarā, gan izpildvarā.**

— Pagaidām — jā, un tas priekš mums ir labi, bet nav nekādas garantijas, ka tā būs arī turpmāk. Tagadējā Madonas novada domes deputātu vidū ir trīs cesvainieši, tai skaitā arī Madonas novada domes priekšsēdētāja vietnieks, un arī par Madonas novada pašvaldības izpilddirektoru tika apstiprināts bijušās Cesvaines novada izpilddirektors. Ja tā var teikt, mums ir „savš lobījs”. Pie tam novada vadība ir ļoti atsaucīga mūsu plāniem un centieniem.

Manā skatījumā, būtu jāveido divu līmeņu pašvaldības. Jaunizveidotais Madonas novads, līdzīgi kā kādreiz Madonas rajons, varētu būt otrā līmeņa pašvaldība, bet pirmā līmeņa pašvaldības — pilsētas un pagasti ar 500, 1000, 2000 vai vairāk iedzīvotājiem. Būtu vienīgi jāvienojas par funkciju un finansējuma sadali.

Ir daudz kas, ko nenoliedzami var un vajag darīt kopīgi. Ir jomas, kur centralizācijai ir pozitīvs pieņums, kā, piemēram, plānošanas dokumenti, metodiskais darbs dažādās nozarēs, civiālais aizsardzība, veicot kopīgus lielākus iepirkumus u. c.

— **Kā ar darba apjomu — vai, optimizējot darbinieku skaitu apvienībās, tas ir samazinājies?**

— Tā, protams, nav. Piemēram, es kā apvienības pārvaldes vadītājs daru to pašu, ko pirms tam kā Cesvaines novada domes priekšsēdētājs, izņemot domes lēmumu sagatavošanu. Bet kāl nākuši dažādi jauni pienākumi.

Protams, ir jautājumi, kas nu ir Madonas novada centrālās administrācijas kompetencē, kur tiešām strādā ļoti atsaučigi, zināši speciālisti.

Daudz laika paņem komunikācija gan ar iedzīvotājiem, gan darbiniekiem, bet tā jau ir pašvaldības darbinieku ikdiena.

Retižem izbrīna, ka daudzziem joprojām nav izprates par izmaiņām pēc īstenotās administratīvi teritoriālās reformas. Ir iedzīvotāji, kuri jauno struktūru stipri pielīdzina vecajam Madonas rajonam, pat ar domu, ka ir kopīgais un vēl katram atsevišķais naudas maks. Pašreizējais Madonas novads ar bijušo Madonas rajonu ir līdzīgi tikai pēc robežām, ne pēc būtības.

Ja par reformām — tās ir bijušas, gājušas un atkal nākušas, daudz kas ir mainījies. Cesvainē ir bijusi apdzīvota vieta jau sen, beidzamā gadsimta laikā tā bijis gan Cesvaines rajons, gan pilsēta ar lauku teritoriju, gan pilsēta un pagasts, gan patstāvīgs novads. Allaž tai ir bijusi sava teikšana un savi lēmēji.

Tagad tā vairs nav, bet domāju, ka gan jau pie tā atgriezīsies. Attīstība jau notiek pa spirāli. Valsts izveido lielus veidojumus un tad saprot, ka tas īsti nefunkcionē. Un tad atkal veic izmaiņas. Es ļoti ceru, ka kādreiz notiks decentralizācija un ka arī es to savā darbā mūžā piedzīvošu.

Preteji gadījumā tas var novest pie tā, ka kādā brīdī cilvēki pārstaš doties uz vēlēšanām, ja visa dzīve pārcelsies uz novadu centriem, bet pārējā teritorija pamazām pārvērtīsies par nomalēm.

— **Jaunizveidotajā Madonas novadā Cesvainē gan ir plaši pārstāvēta, pie tam gan lēmējvarā, gan izpildvarā.**

— Pagaidām — jā, un tas priekš mums ir labi, bet nav nekādas garantijas, ka tā būs arī turpmāk. Tagadējā Madonas novada domes deputātu vidū ir trīs cesvainieši, tai skaitā arī Madonas novada domes priekšsēdētāja vietnieks, un arī par Madonas novada pašvaldības izpilddirektoru tika apstiprināts bijušās Cesvaines novada izpilddirektors. Ja tā var teikt, mums ir „savš lobījs”. Pie tam novada vadība ir ļoti atsaucīga mūsu plāniem un centieniem.

Manā skatījumā, būtu jāveido divu līmeņu pašvaldības. Jaunizveidotais Madonas novads, līdzīgi kā kādreiz Madonas rajons, varētu būt otrā līmeņa pašvaldība, bet pirmā līmeņa pašvaldības — pilsētas un pagasti ar 500, 1000, 2000 vai vairāk iedzīvotājiem. Būtu vienīgi jāvienojas par funkciju un finansējuma sadali.

VIEDOKĻI • VIEDOKĻI • VIEDOKĻI • VIEDOKĻI • VIEDOKĻI • VIEDOKĻI • VIEDOKĻI



Lubānas pilsētas bibliotēkas vadītāja **Inguna Kaņepone**: — Ne vien savās izjūtās tā šķiet, bet arī no iedzīvotājiem dzirdēts, ka īsti vēl nejutāmies kā daļa no Madonas novada. Cilvēki redz skaisto Priežu kalnu Madonā, mēs arī tā gribētu... Centās, protams, izrotāt, radīt svētкус arī Lubānas pārvaldē, bet visu laiku dzirdam: “Naudas nav, jātaupa.” Racionāli to var saprast, ir krīze, karš Uk-

rainā, bet psiholoģiski grūti apzināties, ka plānot neko nevari, šogad neko jaunu iestādei nesi varējis iegādāties, labi, ja “galus saveļ kopā”. Valda liela neziņa, mani biedē tas, lai, darbavietas optimizējot, reformas veicot, no laukiem neaiziet prom veselām ģimenēm. Kopumā šis laiks ir nospiedošs, arī valstiskā līmenī. Bet ir arī lietas, kas pēc ATR tiek sakārtotas, piemēram, ūdenssaimniecība, atkritumu apsaimniekošana. Iesākumā pārmaiņas vienmēr grūtāk pieņem, bet viss jau notiek uz labu.



Hačatrsjans: — Pašvaldība nav maksimāli izmantojusi iespējas efektīvizēt pārvaldi. Ir kaut kādi mēģinājumi optimizēt tīri budžeta pēc, lai taupītu līdzekļus; bet 2021. gadā, kad visi bija gatavi, ka viņus “pamētīs gaisā un noķers labākos, nepieciešamākos”, pārvaldes sistēmu varēja uzbūvēt no jauna. Tagad katrs tāds

solis jau ir galvassāpes, protests. Visi saprot, ka pārvaldes aparāts ir diezgan liels. Pagastu pārvalžu līmenī pareizais virziens, ka uz diviem pagastiem ir viens vadītājs. Es arī dzīvoju Aronas pagastā, principā tas, ko kā ekonomiski aktīvs iedzīvotājs izmantoju, ir daļa komunālo pakalpojumu, un prēcājos par labi uzstrutēju ceļu. Pārējais varētu būt centralizēts. Vēl no pozitīvā pēc ATR — redukcija, ka “Madonas ūdens” aktīvi pārņem ūdenssaimniecību novadā; diezgan daudz, arī finansiāli, tiek ieguldīts novada tēla veidošanā, bet tas rada piederības izjūtu; uzņēmumiem no klāt nākušajām teritorijām ir lielākas

iespējas attīstībai. Bet uztrauc tas, ka neredzu virzību, ilgtermiņa plānus pašvaldības darbā. Trūkst darbspēka: visi labie cilvēki jau strādā, un jaunu piesaisti uz reģioniem ir problemātiska. Mīlestības grāvīna, baseins, estrāde, mūzikas skola — šie un daudzi citi projekti un idejas ir, bet vai ir redzējums ilgākam periodam? Tam, kā tas sasauksies ar cilvēku skaitu pēc 10—15 gadiem, kā investācijas ietekmēs kopējo Madonas novada ekonomiku, tūrisma, ēdīnāšanas, naktsmitņu attīstību, lai varam uzstrutēt un apkalpot to visu arī pēc vairākiem gadiem.

LAURA KOVTONA

Vai pievienotie novadi ir ieguvēji?

INESE ELSIŅA

Lubānas novada pašvaldības priekšgalā **Tālis Salenieks** ir divpadsmit gadu. Pēc notikušās administratīvi teritoriālās reformas viņš veic Madonas novada Lubānas apvienības pārvaldes vadītāja pienākumus.

— Kad gāju uz vēlēšanām, vairāk domāju par to, lai saglabātos reģionālie attīstības centri, — atzīst Tālis Salenieks. — Madonas novads bija no tiem, kas ar šādu domu arī saglabāja pagastu apvienības, lai tās varētu darboties patstāvīgi. Reģionālie centri pieslēgtos lielākiem projektiem, plašākam kultūras aktivitātem, bet ikdienas dzīve paliktu lēmšanai uz vietas.

Pašlaik šī iecere manā uzvērē ir palikusī novārtā. Ir prasības no Valsts kontroles un citām valsts institūcijām, ka reformas ietvaros jāietaupta nauda, jācenšas visu optimizēt. Ar šādu nostāju mana minētā ideja nedarbojas. Jo vairāk tāpēc, ka aizvadīts saspringtais koviā laiks, šogad ilgst karš Ukrainā, un tas nesīs energoresursu izmaksu papildu kāpumu. Nevar teikt, ka mums kaut ko neļautu, bet ir grūti ko pasākt, jo energoresursi ir dārgi, visam ir milzīga cena, līdzekļu novadā trūkst,



Likvidētās Meirānu skolas ēka šobrīd ir atsavināšanas procesā. Notiek ēkas vērtēšana, nākamā gada sākumā varētu būt izsole.

AGRA VECKALNIŅA foto no arhīva

tāpēc dzīvojam taupības režīmā, un pašiem ko izdarīt ir lielas grūtības. Tālis Salenieks uzsvēr, ka tikai pēc gada vai diviem varēs īsti saprast, vai mazie, pievienotie novadi pēc administratīvi teritoriālās reformas ir ieguvēji vai ne.

Jautāts par šogad paveiktajiem darbiem, vadītājs nosauc vairākus: — Izvērtēšanai ir iesniegti Lubānas

vidusskolas ēkas siltināšanas projekts. Pirmajā reizē tas netika atbalstīts, ceram, ka tagad iecere izdosies. Gadu iepriekš izmaksās, protams, būtu bijušas krietni lētākas, šobrīd darbu paveikšanai būs vajadzīgi papildu līdzekļi. Bet tam ir izstrādāts tehniskais projekts kultūras nama paplašināšanai, pēc jaunā gada sekos iepirkums, arī tur plānojam būvdar-

bus. Ikdienā strādājam gan pie ceļu uzturēšanas, gan citiem nepieciešamajiem darbiem. Saremontējām telpas neatliekamajai palīdzībai, ir vēl daudz lietu, ko prasītos paveikt. Pateicoties Madonas novada pašvaldībai, esam nopirkuši autobusu. Iepriekš to nevajadzēja, bet līdz ar Meirānu Kalpaka pamatskolas likvidēšanu daļu bērnu ir nepieciešams vest uz mācībām Lubānas vidusskolā. Īpašumu uzturēšanas nodaļai esam iegādājušies kvalitatīvu traktoru, ar ko nodaļas darbinieki no pilsētas izved sniegu, palīdz atīrīt trotuārus, kaisa ielas un trotuārus, lai tie neslid, rudenī krāva lapas — traktoram ir plaša profila pielietojums.

Sakarā ar energoresursu cenu kāpumu tika likvidēta Lubānas kapitālsabiedrība, tagad apkures pakalpojumus un ūdens apgādes jautājumus pārņēmuši Madonas uzņēmumi. Arī tur, protams, ir tarifu kāpums, bet iedzīvotājiem visā Latvijā laiki kļuvuši grūtāki, ar to jārēķinās.

Jautāts, kā Lubānā klājas ar demogrāfiju, Tālis Salenieks komentē: — Pieļauju, ka šai ziņā būtu jārēķina valstiski. Mazā Meirānu skola savulaik piedalījās ES projektā, kur sadarbības partneri bija ieradušies

no Igaunijas un Somijas. Par skolas slēgšanu Somijas ziemeļos nebija ne runas, tieši otrādi — šiem pedagogiem Somijā bija divreiz lielāka alga nekā Helsinkos. Un tas ir tikai tāpēc, ka valsts ir ieinteresēta, lai Somijas ziemeļi būtu apdzīvoti. Latvijā vajadzētu būt līdzīgai tendencei, lai reģionālās attīstības ietvaros būtu nodokļu atvieglojumi u. c. Citādi — cilvēki no lauku reģioniem aizplūst, iedzīvotāju skaits sarūk, finansējums paliek aizvien mazāks.

Ierunājoties par apraudzējumu vai vēl kādu iestāžu optimizēšanu, Tālis Salenieks pauzē: — Indrānos bija neliela bibliotēka ar nelielu lasītāju skaitu, to Lubānas novada pašvaldības laikā optimizējām. Pašlaik izskatās, ka neko vairāk mazināt nevajadzētu. Likvidētās Meirānu skolas ēka šobrīd ir atsavināšanas procesā. Notiek ēkas vērtēšana, jaunā gada sākumā varētu būt izsole. Tā kā šī ēka ir vēsturiska, tajā mācījies gan Jānis Zābers, gan Oskars Kalpaks, runājām ar Aizsardzības ministriju, lai ņem to par velti savā pārzinā un organizē to jaunsgauru noņemtes vai ko citu. Diemžēl atsaučības nebija. Pašvaldības funkciju veikšanai šī ēka nav nepieciešama, prātīgāk būtu ieinteresēt uzņēmējus, lai tie šai vietai ko attīsta.

ka viss ir procesā un daudzas lietas vēl ir nesakārtas, bet, tiklīdz viss būs paveikts, domāju, Ērgļi būs ieguvēji. Atkritumu apsaimniekošana, siltums, ūdens — par to turpmāk atbildēs Madona, un esmu pārliecināta, ka iedzīvotāji būs tikai ieguvēji.

Vēl viena lieta, kas satrauca, bet nu ir sakārtojusies — joprojām ir dzimtsarakstu nodaļa, kur iespējams reģistrēt dzimšanas vai miršanas faktu. Šādai iespējai ir jābūt uz vietas, citādi iedzīvotājiem jāmēro tāls ceļš. Ne visiem ir iespēja nokļūt novadu centros.

Kopējā reforma pārmaiņas viesusi visos novados. Parunājot ar citu novadu pašvaldību pārstāvjiem, iedzīvotājiem — situācijas visur ir ļoti līdzīgas. Reorganizācija, optimizācija, štatu samazināšana, apvienošana — tas ir visās pašvaldībās. Protams, nevar teikt, ka tas ir slikti, tomēr šķiet, ka vairāk tiek domāts par sistēmu, nevis cilvēku. Tomēr ir liels prieks par iedzīvotājiem, kuri dzīvo līdzīgos visam, kas notiek ne tikai Ērgļos, bet visā novadā, seko aktualitātem, notikumiem.

Redzēt atšķirīgo, tātad — vērtīgo

Latvijas Pašvaldību savienības lauku attīstības padomniece ar 32 gadu pašvaldību darba pieredzi **SNĪEDZE SPRŪGE**.



— Mans viedoklis, ka ATR rezultātus varēsim analizēt pēc laika, bet nenojaušams pēc iepriekšējās reformas, ka politiskās partijas dara visu iespējamo, lai attālinātu varu no iedzīvotājiem, virzītu valsts pārvaldi no demokrātiskas, reģionālas uz centralizētu, lai maksimāli daudz lietu lemtu Ministru kabineta līmenī, atstājot maz lēmšanai vietējiem

deputātiem. Tas, manuprāt, novājina vietējo politiku lomu un — pats galvenais — mazina atbildības uzņemšanos arī izpildvaras līmenī, jo vieglāk izpildīt to, ko kāds nolēmis (tātad atbildība tiek pārnesta prom, attālināti. Ar to varu izskaidrot arī neuzticēšanos valsts varas pārstāvjiem, jo visiem neder vienādi valsti lemtais), nevis pašiem uzņemties atbildību par savu teritoriju, tās iedzīvotājiem.

Lielā cerībā, ka šoreiz ievēlētā Saeimas deputāti ar lielāku atbildību lems par valsti kopumā, redzēs atšķirīgo (tātad — vērtīgo!) katrā reģionā, katrā teritorijā un dos iespēju attīstīt to. Lai to ieraudzītu, katrai teritorijai jāvienojas par saviem vē-

tībām, jāstāsta par tām, jāaizstāv tās. Arī cilvēkus, kuri dzīvo teritorijā, atgriežas vai ierodas no jauna jūsu teritorijā, vērtību, atraisiet viņu vēlmi darboties novada labā, izmantojiet kopīgās zināšanas, lai novada dabas resursi, infrastruktūra, kultūras iedzīvotājiem, jo visiem ir jābūt vienādi valsti lemtais), nevis pašiem uzņemties atbildību par savu teritoriju, tās iedzīvotājiem.

IVETA ŠMUGĀ



Elita Ūdre uzskata: — Pārmaiņas vienmēr līdzī nes nezināmo. Ir nepieciešams laiks, lai viss tiktu sakārtots un ieguvēji būtu iedzīvotāji.

AGRA VECKALNIŅA foto

veikšana. Lai gan pārvaldē to tik ļoti neizjūtam, tomēr aptveram šīs iespējas. Viens no tām ir saistīta ar ekonomiju. Piemēram, tiksšanās zoom platformā. Tā ir gan laika, gan finansiālo līdzekļu ekonomija. Cilvēki vērsās pēc palīdzības bibliotēkās, tur apmaksā rēķinus par saņemtiem citus pakalpojumiem.

ATR ietekmē nepārtraukti viss mainās. Darba patiešām ir ļoti daudz. Viens no pozitīvajām izziņēm, to gan lieliski parādīja arī koviā laiks, ir attālinātā darba

MAF
Mediju atbalsta fonds

Projektu finansē Mediju atbalsta fonds no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem. Par pielikuma "Dzīve tuvpļānā" saturu atbild SIA "Laikraksts STARS". #SIF_MAF2022